

ALGUNES NOTÍCIES SOBRE LES DARRERIES DE L'ERMITA DE LES VIRTUTS

A la pobre Ermita li succeí allò de que *"entre todos la mataron y ella sola se murió"*.

La desamortització en fou la causa per que es venguessin les terres? Els qui no les hagin vist pensaran que l'Ermita i els ermitans tenien allí un patrimoni fabulós; però, qualsevol que les vegi, podrà comprendre que ni tots plegats ni sols l'ermità podien viure de l'aire del cel per molt de vent que faci, que no podia saciar-se amb la contemplació d'aquelles roques i xiprers, ni amb el fruit d'aquelles figueres i noguers que encara hom pot veure, ni de les alzines, per molt celebrades que siguin les *"dulces y coronadas bellotas"* per Don Quixot i Sanxo.

Per altra banda, ni totes les parades de sembrat podien satisfer les necessitats de l'ermità amb dona i fills. Tot ajuda a passar, però ni el te de roca ni l'herba salvia amb el poniol, farigoles i bolets eren capaços de mantenir-lo en aquella hisenda, per la qual cosa diuen encara que treia ortigues i conreava bocins de terra dels masos de Tinet i Masater i que, segurament, s'estimava més anar a jornal si el llogaven que no quistar amb la *"capelleta de la quarta imatge"*. I advertim que això era quan encara estaven habitats els masos de Tinet, Joan Bo, Molí del Glorieta, Glorieta, Camalluent, Ros, Rafelet, Mastaca, Giment —que són els mencionats en els "Goigs" de la Mare de Déu de les Virtuts amb el nom de *"la Vall d'en Roig"*— i també el Mas Vidal d'Albiol, de Paisans, Miró, Petacó i d'altres que resten abandonats com el de Columbrí en el mateix Semontà. Era quan generalment els homes no contaven els gastos de cafè i tabac en el pressupost familiar ni les dones i noies sentien necessitat de treballar a les fàbriques per a pentinar-se "a la permanent" ni gastar-se les pessetes en pintures i perfums. Compraven sí, unes bones espadnyes de bon cànem que podien durar-les-hi mig any i després les venien a un drapaire o les posaven als tops dels carros.

La culpa de l'enderrocament de les Virtuts, més encara que la desamortització —que suposa manca de fe—, fou la desfeta del lloc de Samontà agregant-lo a Alcover i a Mont-ral, la qual ningú ha sabut dir-me quan fou, però que no deu ésser molt llunyana quan la generació dels jaios coneguts han dit que a casa de l'ermità hi havia dues sales o departaments per allotjar-se els dos Ajuntaments, això és: el propi del Samontà i el de l'Albiol quan, per exemple, anava a una processó de rogatives acompanyant el Rector. Desfet el municipi de Samontà, Ermita i ermità quedaren desamparats havent-se-les amb el Rector de l'Albiol —també sol— amb qüestions de comptes que no podien semblar-se pas amb les *"del Gran Capitán"* més que en el que tenien d'odioses. Això va significar-me una volta Francesca Masdeu Roig, última ermitana: *"La culpa la te l'Arquebisbe perquè no donava bon sou als ermitans"*, la qual cosa indica també poca fe i el mal concepte que tenien els ermitans de l'autoritat eclesiàstica. Pensaven que pel fet de volguer-ho saber tot havia de cuidar de fer-ho de la mateixa manera que un pare de família amb els fillets que encara *"no's plegan el menjar o no's guanyen les garrofes"* i que tenia diners per arranjar-ho tot i mantenir tothom.

El Pastor Ecclesiàstic que visità en 1890 aquell indret, ni en aquella primera visita ni en les altres que efectuà va veure el Santuari de les Virtuts, colossal monument de la

Fe i devoció a la Mare de Déu. El Rvnd. Ecònom Mossèn Francesc Jové va informar del seu estat i després l'Excm. i Rvdm. Sr. En Tomàs Costa i Fornaguera, Arquebisbe de Tarragona, firmà el decret que transcriu Mossèn Capdevila (Vid. "L'Ermitatge de les Virtuts", per Sanç Capdevila. Tarragona, 1927) i que sens dubte sorprengué al Rector (conservador com era, segons vaig conèixer-lo essent vicari sea a Torroja des de 1913 a 1915) qui no esperava pas una resolució tan radical, puix que després va realitzar una col·lecta entre els masos (especialment el de Monravà), aconseguint reunir una certa quantitat que va invertir en reparacions a fi i efecte que, restaurat el Santuari, no hi havia motiu per a complimentar aquell dràstic decret.

A finals de 1892 fou nomenat Rector titular el Rvnd. Pau Sugranyes qui, sens atencions ni retòriques, pensà posar-lo en pràctica valent-se dels feligresos de l'Albiol per a desembarassar l'Ermita, cosa que sempre he qualificat aquella "festa" d'"enterament" de la Mare de Déu de les Virtuts.

El Sr. Arquebisbe, el Rector i els feligresos de l'Albiol no haurien estat prou per a buidar-la i emportar-se el mobiliari, imatges i ornaments d'haver-hi hagut Ajuntament o prohoms al Samontà. Anaren al segur, puix ni col·lectivament ni individual podia ningú fer-los-hi la contra com ho feu una vegada el President del "Gremi dels Trenta" (pagesos) de Tarragona. Conten que anava una representació encapçalada per l'anomenada "Creu de Sant Llorenç" a les processons de la Catedral immediatament davant del Cabilde per un privilegi atorgat pel Papa Pau IV. Un canonge intentà donar tal preferència a la bandera de la Ciutat; però, davant el privilegi i l'amenaça de retirar-se els pagesos de la processó el canonge va desistir del seu acudit. Talment hauria pogut obrar l'Ajuntament del Samontà d'haver existit i tots s'haurien repensat d'espoliar l'Ermita amb lo que no feren altra cosa que avançar quaranta anys la seva destrucció.

Si aleshores hi havia irreverències, en avant no els donaria pena que ho sapiguessin les autoritats civils i eclesiàstiques, com els que turmentaven Crist tapant-lo d'ulls. Així, no tindrien rubor d'estimar la imatge del Sant Sepulcre que van deixar-hi i encara avui dia hi ha qui assenyala l'autor. Conforme el notat no pogueren carregar-la, però de fet va existir, encara que no la menciona Mossèn Capdevila, com no menciona la reixa de ferro, la campana i els bancs, els quals foren testimonis d'aver-se allotjat el bestiar a l'Ermita puix que tenien els poms rosegats. Així també per no constar la Mare de Déu de la Bona Mort de l'Albiol no significa que hagués estat la primera de les imatges de Ntra. Sra. de les Virtuts amb el nom canviat com les noies quan es fan monges.

Tampoc està conforme la declaració escrita que deixà Mossèn Pau Sugranyes —mort en 1921 essent Rector de Sant Antoni, de Valls— qui parlava d'una carta rebuda de "Mas Xarrumba" notificant-li que de no aprofitar les teules, les empraria ell, cosa que comunicà a la Superioritat eclesiàstica perquè el Sr. Arquebisbe estava malalt (no puc copiar aquell document perquè el bisbe auxiliar Dr. Borràs, en 1934, va emportar-se els llibres i llibretes i no les han tornat). Això no obstant, copiaré la resposta obtinguda que és del següent tenor:

"...Es muy sensible que Vd. y sus predecesores con el concurso de los vecinos no hayan podido sostener abierta para el culto público la hermita de las Virtudes enclavada en esa parroquia; pero toda vez que el Sr. E.J. el Sr. Arzobispo ordenó que se retirasen de ella, como Vd. afirma, todos los objetos del culto, incluso el retablo i la imagen, y sirve actualmente el local de la hermita para establo de ovejas de particulares, he de suponer que S.E.I. y en su representación la Iglesia la ha abandonado. En este supuesto debe Vd. sacar de dicho edificio todo el provecho posible para atender con su producto a las necesidades del culto parroquial, y al efecto y como quiera que atendiendo la exigüidad de su valor (que según Vd. no pasará de ciento veinticinco

pesetas), no precisa acudir a la Santa Sede solicitando permiso, autorizándonos a Vd. para vender dicho edificio y los materiales que lo constituyen siendo después al efecto oportuna cuenta. Así mismo ordenamos a Vd. rechase la ingerencia de cualquier particular que intenta apropiarse el local o los materiales de dicha hermita aunque para ello sea necesario acudir y hacer gastos en el tribunal civil.

Dios guarde a V. muchos años.

Tarragona, cinco de Febrero de 1896.

Jaime Dachs, Gob.

(rubricado)

Amb aquest ofici, del que fou amanuense el Rvnd. Mossèn Vicenç Escala, segons lletra inconfundible, es veu quin peu calçaven tots personalment en matèria de l'enderrocament i abandó de l'Ermita. Mossèn Capdevila errà també al suposar que les teules foren preses pel comprador de les terres.

Mossèn Pau Sugranyes es va equivocar solament de 10 rals al calcular el valor, puix en la sol·licitud que féu a l'Arquebisbe el 14 de Gener de 1897 per a comprar una imatge de la Puríssima posà la quantitat líquida de "*ciento veintisiete pesetas cincuenta céntimos producto de haber vendido objetos del Santuario*". Els objectes referits són les teules i rajoles venudes al Mas de Masater pel preu de 127'50 pessetes.

Recordo que alguna vegada Don Ignasi Batlle de Balle (R.I.P.) va parlar-me del que vulgarment deien "*els apòstols del Sant Sepulcre*", que algun temps restaren als baixos de l'Abadia. Suposava que aquell Rector va vendre-los com el culpava principalment de l'abandó i ruïna del Santuari. Com que Don Ignasi no pot declarar, no vull que se li doni més importància que la d'una opinió.

L'Ecònom que no volgué executar el decret del Sr. Arquebisbe morí, segons em digueren, el dia de Sant Antoni a la parròquia homònima de Valls el 17 de Gener de 1936; però, des de 1927 estava impossibilitat, essent Rector de Sarreal. No molt temps abans de morir li féu una visita i va preguntar-me (tant emborbollat com parlava degut a la feridura) sobre un quadre del que no vaig poder contestar-li més que existia. Potser es referia al retaule que hi havia a la Sagristia i que fou traslladat al "Museu Arxidiocesà de Tarragona" a canvi d'una almoïna per adobar l'Església, la qual va esmerçar Mossèn Josep Riva i si mal no recordo fou Mossèn Josep Bosc qui la va cobrar l'any 1910.

Ningú sap informar-nos de la data en que foren construïdes les dues cisternes, especialment d'aquella que cuidaren de borrar, ni en lloc es fa menció d'elles.

Déu N. S. vulgui no succeeixi a la mare parròquia de Sant Miquel el mateix que a la filial de les Virtuts, però en camí hi està si alguna mà poderosa no la desvia.

Albiol, 25 de Juny de 1948.

RAMON VIDAL BRIANÇÓ, Pbre. Rgnt.

N. de la R.: Aquestes notícies pertanyen a un manuscrit inèdit de Mossèn Ramon Vidal, un dels cèlebres capellans de l'Albiol, dels quals tothom en guarda memòria. Hem respectat la seva forma original.